

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was: Kennis, keuze en geslachtsvariaties: Over het leven met en het kennen van intersekse condities in Nederland

van Heesch, M.A.

Publication date

2015

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Heesch, M. A. (2015). *Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was: Kennis, keuze en geslachtsvariaties: Over het leven met en het kennen van intersekse condities in Nederland*. Vossiuspers.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

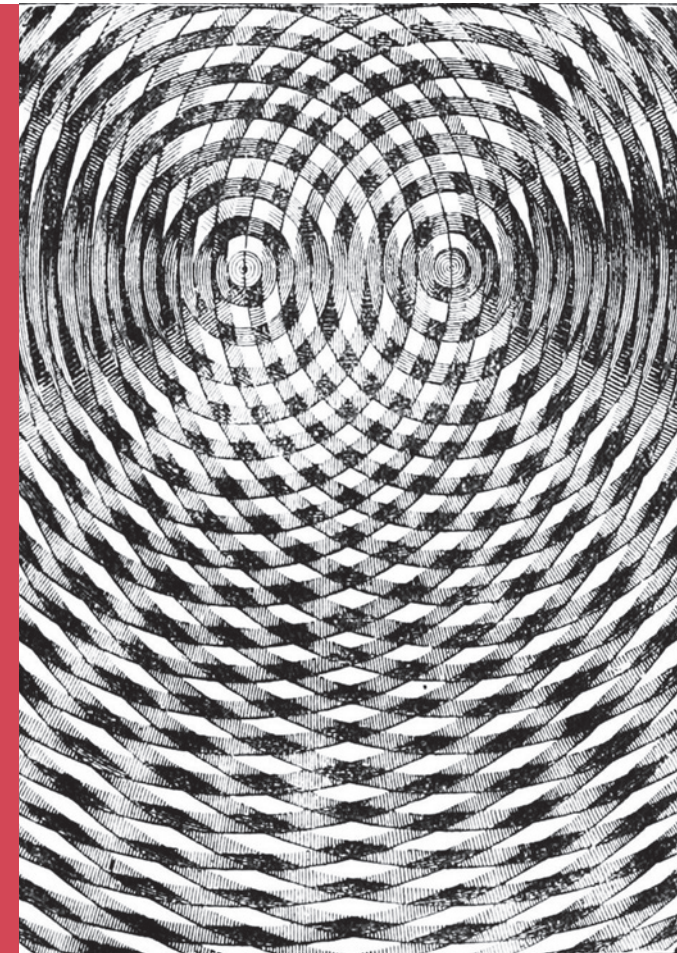
In Nederland leven circa 80.000 mensen die geboren zijn met een geslachtsanatomie die niet helemaal overeenstemt met de norm voor mannen- en vrouwenlichamen. Vroeger heette dit hermafroditisme of intersekse condities en in 2006 werd de term: disorders of sex development voorgesteld. Omdat alle drie de termen nog in gebruik zijn, wordt hier gesproken van geslachtsvariaties. Vanaf de jaren 1950 werd het standaard medische praktijk kinderen met een geslachtsvariatie te behoeden voor sociale problemen door hen een gender toe te wijzen en die procedure vervolgens geheim te houden. Maar hoe was dat voor die kinderen? Hoe kijken zij als nu-volwassenen terug op de medische interventies en de geheimzinnigheid?

Door het herschikken en interfereren van de kennis uit de levensverhalen met de kennis uit medische narratieven ontstaat een meervoudig perspectief. Zo wordt duidelijk dat medische interventies in geval van geslachtsvariaties verantwoord werden in een asymmetrisch kennisnetwerk dat doordrongen was van paradoxale boodschappen. Kennisproducties en kennisnetwerken rondom geslachtsvariaties waren dan wel contingent, maar niet waarde vrij. De onderliggende ideologie die de paradigmaverschuivingen, vergissingen en accommodaties in gang zette, was en is hoofdzakelijk normatief. Dit onderzoek wil bijdragen aan het beschouwen van deze mensen als volwaardig met volwaardige lichamen en volwaardige levens.

Margriet van Heesch, studeerde filosofie en algemene literatuurwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Daarna kreeg zij een aanstelling als promovendus, eerst aan het Belle van Zuylen Instituut en vervolgens aan de AISSR van de Universiteit van Amsterdam. Vanaf 2008 geeft zij aan de afdelingen sociologie, antropologie, politicologie en literatuurwetenschap diverse colleges over theorievorming rondom gender, seksualiteit en de epistemologie van de romantische liefde.

Margriet van Heesch

Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was: kennis, keuze en geslachtsvariaties

Margriet van Heesch

Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was: kennis, keuze en geslachtsvariaties

Over het leven met en het kennen van intersekse condities in Nederland.

ACU

A
U
P

Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was:
Kennis, keuze en geslachtsvariëaties

Illustratie cover : "Hyperbolas Produced by Interference of Waves" in: John Le Conte (1889)
Sensitive Flames and Sound Shadows New York, D. Appleton and Company

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 562 97640

© Margriet van Heesch / Amsterdam University Press 2015

Deze titel verschijnt onder de imprint Vossiuspers. Vossiuspers is een imprint van Amsterdam University Press.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ze wisten niet of ik een jongen of een meisje was: Kenniss, keuze en geslachtsvariatiess

*Over het leven met en het kennen van intersekse
condities in Nederland*

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Universiteit van Amsterdam
op gezag van de Rector Magnificus
prof. dr. D.C. van den Boom
ten overstaan van een door het College voor Promoties ingestelde
commissie, in het openbaar te verdedigen in de Aula der Universiteit
op vrijdag 29 mei 2015, te 11.00 uur

door Margriet Augustina van Heesch
geboren te Hengelo

Promotiecommissie:

Promotor(es): Prof. dr. T.A. Abma Vrije Universiteit Amsterdam

Copromotor(es): Prof. dr.
G.A.M. Widdershoven Vrije Universiteit Amsterdam
Prof. dr. H.S.A. Heymans Universiteit van Amsterdam

Overige leden: Prof. dr. G van Hove Universiteit Gent
Prof. dr. R.W. Boomkens Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. B.J. de Kloet Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. G.M.M. Kuipers Universiteit van Amsterdam
Dr. P. Verdonk Vrije Universiteit Amsterdam
Dr. M.P.C. Janssen Universiteit van Amsterdam

Faculteit: Maatschappij en Gedragwetenschappen

Inhoudsopgave

I	“Er wordt veel over ons gesproken en weinig met ons”	9
1.1	Inleiding: Leven in Nederland met een intersekse conditie	9
1.2	Geslachtsvariaties medisch uitgelegd	14
1.3	Relevantie, doel- en vraagstelling	19
1.4	Het optimale-gender-voor-opvoeding-protocol van John Money	20
1.5	Kan psychische verwarring voorkomen worden door geheimen?	24
1.6	Het Money-protocol betwist: de opkomst van ervaringskennis	27
1.7	Alternatieve scenario's: demedicalisering	32
1.8	Polemiek in Nederland: “Onze wereld bestaat uit mannen en vrouwen.”	35
1.9	Ook in culturele theorieën moeite met de ‘hermafrodiët”	39
1.10	In het kielzog van de levensverhalen	41
1.11	Hoofdstuk indeling	44
II	Methodologie van kennisinterferentie	53
2.1	Inleiding: Kennisasymmetrie vereist interferentie	53
2.2	De verzameling van levensverhalen: participanten en setting	55
2.3	Levensverhalen vertellen	60
2.4	Mondelinge geschiedenis, discoursanalyse, <i>Thick description</i> en <i>close reading</i>	63
2.5	Verzameling van de medische narratieven	68
2.6	Analyse van de medische narratieven	72
2.7	Etnografie en participerende observatie	73
2.8	Op basis van interferentie de kennisasymmetrie doorbreken	75
III	Hoe worden geslachtsvariaties gekend?	81
3.1	Inleiding: De wil tot weten: is het een man of een vrouw?	81
3.2	Hoe worden geslachtsvariaties gekend?	85
3.3	Verkenningvlucht over de opeenvolgende paradigma's van geslachtsvariaties	88
3.4	2000-2014 Paradoxe paradigma's over geslachtsvariaties vandaag de dag	105

3.5	Kennis aangaande geslachtsvariaties is contingent maar niet waardevrij	110
3.6	Conclusies: Een meervoudig perspectief	115
IV	“Ik was blijkbaar een soort van curiosum”	123
4.1	Inleiding: Van “passagier” naar “patiënt”	123
4.2	1940-1960 De ontdekking van het klinefeltersyndroom	127
4.3	1960-1980 “Dat zag je vroeger op de kermis”	132
4.4	1980-2000 “We zijn allemaal niet goed genoeg”	140
4.5	2000-2012 “Het spijt me, maar ik ken mijn penissen”	145
4.6	1940-2012 “Iedereen mag het allemaal weten. Dat voelt ontzettend sterk”	155
V	“Daar werd vroeger helemaal niet over gesproken”	161
5.1	Inleiding: “Genitale reconstructie bij vrouwelijke pseudo-hermafrodieten”	161
5.2	1940-1950 “Als je moet ontkennen wat je hebt”	169
5.3	1950-1960 “Pseudo-hermafrodiet verandert in normaal menstruerende vrouw”	171
5.4	1960-1970 Reparatie, reconstructie, amputatie en verplaatsing van de clitoris	174
5.5	1970-1980 “Met auto’s mag je niet spelen, je mag alleen met poppen spelen”	181
5.6	1980-1990 “Als de operaties achter de rug zijn, dan is alles normaal”	185
5.7	1990-2000 “Voor een groep mensen kan de geboorte niet verborgen blijven”	191
5.8	2000-2012 Zijn ‘vermannelijke meisjes’ jongens?	197
5.9	1940-2012 “Ik vind dat ik me helemaal niet hoeft te schamen”	203
VI	“Onzekerheid omtrent het geslacht”	211
6.1	Inleiding: “De penis leek op een clitoris”	211
6.2	1940-1950 Misschien had ik wel een meisje moeten zijn	217
6.3	1950-1960 Je kreeg geen voorlichting en er werd niet met je gepraat	222
6.4	1960-1970 “Kunstmatige vagina is makkelijker dan een kunstmatige penis”	227
6.5	1970-1980 Vraag me niet hoe, maar ik heb het altijd verborgen gehouden	233

6.6	1980-1990	De vergissing was een vergissing	241
6.7	1990-2000	Doe mij dan maar een piemel	245
6.8	2000-2012	Ik wil het zwijgen doorbreken!	247
6.9	1940-2012	Onbevooroordeelde steun en dialoog	255
VII	“Ik heb geheimen in mijn buik”		265
7.1	Inleiding: “Het betreft een mooi slank meisje van 19 jaar”		265
7.2	1940-1950	Vrouwelijke en mannelijke fase van het embryo	270
7.3	1950-1960	Nieuwe genetische kennis: “XX” of “XY”	273
7.4	1960-1970	“Zij mogen niet over hun geslacht worden ingelicht”	279
7.5	1970-1980	“En toen gebeurden de gekste dingen”	282
7.6	1980-1990	“Ik wist alleen dat het heel zeldzaam was”	285
7.7	1990-2000	“Dus hier hebben we lotgenoten!”	296
7.8	2000-2012	Het verminderen van de geheimhouding, het stigma en taboe	302
7.9	1940-2012	Basiskennis is onontbeerlijk	308
VIII	Discussie en conclusie		315
8.1	Inleiding: Het glinsterende kielzog dat ze achterlieten richting vergetelheid		315
8.2	De thema's van de analyse: <i>kennis</i> en <i>keuzen</i>		317
8.3	Sterke kanten en beperkingen van dit onderzoek		320
8.4	Belangrijkste bevindingen		323
8.5	Er valt niets te winnen bij het hebben van geheimen		328
8.6	Aanbevelingen: een hoopvolle toekomst		330
8.7	Tot slot, zoveel mogelijk verhalen, zoveel mogelijk gezichten		332
Dankwoord			343